

interesih, saj je tudi njo privlačevala simptomatika maske. Pri tem svojem raziskovanju je upoštevala Proppa, Putilova in N. I. Tolstoja.

Urednik V. D. Ken najprej predstavlja življenjepis in delo N. Kureta in na koncu pristavlja, da ga je imenovala za enega svojih učiteljev. Odločili so se za objavo članka, ki ga je Larisa najbolj brala. Niso ga mogli pravočasno prevesti v ruščino, pravi urednik. Brala ga je s pomočjo slovarja in slovnice slovenskega jezika. Na koncu je povzetek dela v nemščini.

Tudi za N. I. Tolstoja so predvidevali in on sam je želel napisati članek pokojni Larisi v spomin, a je tudi njega prehitela smrt. Bila je njegova sodelavka v znamenitih ekspedicijah v Polesje, ki jih je vodil N. I. Tolstoj. Larisa je znala zbirati okrog sebe somišljenike, bila je verna, duhovnost je vela z njenega obraza in iz notranjosti. Pomagala je ljudem v stiski. Njena smrt je tragično odmevala v okolju, v katerem je živela in delala.

Marija Stanonik

*ТИИ ПОННИКИ МИНЛЖИВЕГА ЧАСА, Дробци о шегех словесов и
покопалишки култури в словенском етничном простору, Ljubljana,
Forma 7, 1999, 205 str., slike*

Sodobni človek v veliki meri beži pred smrtjo in vsem, kar je povezano z njo, ter odriva vse to nekam na obrobje dogajanja in zavesti. Slovenci glede tega nikakor nismo izjema, če odmislimo včasih že prav neokusne izbruhe »pokopališke okraševalne mrzlice« okoli vseh svetih oz. dneva mrtvih. Ustvarjalci knjige *Tihi pomniki minljivega časa* so se tega dejstva dobro zavedali, kljub temu pa so pripravili pester in obsežen pregled šeg in navad ob smrti, kulture poslavljanja, mitov, ki imajo svoje korenine tudi v neevropskem prostoru, pokopališč različnih tipov in v različnih delih slovenskega etničnega prostora.

Urednika Neva Brun in Marjan Remic sta si ob pomoči svetovalke etnologinje mag. Helene Ložar Podlogar z Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU in velikega števila drugih avtorjev zastavila zelo zahtevno in obsežno multidisciplinarno nalogo, ki sta jo, kot sta se zavedala, lahko izpolnila le delno. V uvodu tako poudarjata, da pušča knjiga odprta še nekatera področja, ki naj bi jih zapolnila načrtovana druga knjiga s to tematiko.

Pričujoče poročilo seveda ne more ustrezno predstaviti vse pestrosti knjige, v kateri sodeluje okoli 50 avtorjev različnih strokovnih področij, predvsem etnologije, pa tudi zgodovine, umetnostne zgodovine, medicine, psihologije in še nekaterih drugih.

Knjigo lahko razdelimo v dva osnovna dela. Prvi je namenjen prispevkom, ki obravnavano tematiko celovito predstavljajo, vsak s svojega stališča, drugi

pa je topografski sprehod po pokopališčih v matični Sloveniji kot tudi v zamejstvu.

Svetovalka publikacije mag. Helena Ložar Podlogar je prispevala obsežen uvodni tekst *Smrt v slovenskih ljudskih šegah in verovanju*. Avtorica, ki je uveljavljena poznavalka teh vprašanj, med drugim pokaže, da že omenjeni današnji strah pred smrtjo tudi v preteklosti nikakor ni bil neznan.

Mlada raziskovalka Mateja Habinc z Oddelka za etnologijo in kulturologijo ljubljanske Filozofske fakultete predstavlja predzgodovino ter šege, povezane z dnem spomina na mrtve, predvsem že omenjene vse svete, etnologinja romologinja dr. Pavla Štrukelj pa šege ob smrti in pogrebe pri Romih v Sloveniji. Etnolog dr. Zmago Šmitek, profesor za neevropsko etnologijo in antropologijo na ljubljanski Filozofski fakulteti, primerjalno prikazuje predstave podzemlja, neba in zemlje, kot so navzoče v slovenskem in drugih, tudi neevropskih ljudskih izročilih.

Zdravnica dr. Metka Klevišar, pionirka humanizacije smrti na Slovenskem, piše o »umetnosti umiranja«, kulturi poslavljanja danes in o umirajočih kot velikih učiteljih živečih. Arheologinja dr. Ljudmila Plesničar-Gec piše o grobiščih ter z njimi povezanih nagrobnih običajih na slovenskem ozemlju od predzgodovine, predvsem železne dobe, preko antike do zgodnjega srednjega veka, umetnostna zgodovinarica dr. Sonja Žitko pa o nagrobni plastiki poznega 19. stoletja in zgodnjega 20. stoletja v Sloveniji ter deležu tako domačih kot tujih kiparjev. Dr. Marija Stanonik z Inštituta za slovensko narodopisje predstavlja različne vrste nagrobnih napisov na slovenskih pokopališčih kot pomemben vir slovenske preteklosti, Franc Tobias pa različne tipe pokopališč ter vrste grobov. Zgodovinarica in sociologinja Ernesta Drole predstavlja vojaška pokopališča prve svetovne vojne na območju soške fronte.

Topografska predstavitev slovenskih pokopališč, ki jo sestavljalo po obsegu in načinu opisov zelo raznoliki prispevki, se začne v Ljubljani. Umetnostni zgodovinar dr. Damjan Prelovšek piše o starem ljubljanskem pokopališču pri sv. Krištofu in njegovi usodi. Prvi del predstavitev obsega še pokopališča v Mengšu, na Škofljici, v Horjulu, v občini Logatec, Mariboru, Rušah, Hočah – Slivnici, Mežiški dolini, Beltincih in Turnišču.

Irena Lačen Bedenčič predstavlja ptujska pokopališča, pa ne samo v času antike, kot napoveduje naslov prispevka, ampak vse do današnjih dni. Ista avtorica je prispevala tudi pregled pokopališč v občini Jesenice. Med opisi pokopališč, ki izstopajo s svojim obsegom in ravnijo predstavitve, omenimo članke o slovenskem pokopališču na Golovcu v Celju mag. Alenke Kolšek iz celjskega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, vtise z dolenskih pokopališč mag. Helene Ložar-Podlogar, prispevka Ernesta Ružiča o pokopališču na Gornjem Seniku ter še nekaterih manjših v Porabju ter o pokopališčih v avstrijskem »radgonskem kotu«, nepodpisani članek o pokopališčih na avstrijskem Koroškem kot preživelih znamenjih slovenskega etničnega ozem-

lja, Borisa Pangerca o pokopališčih v občini Dolina pri Trstu ter nepodpisani članek o tržaškem občinskem pokopališču pri Sv. Ani.

Poleg omenjenih so predstavljena še pokopališča v Podlehniku, na Polzeli, v Žalcu, Vojniku, Novi Cerkvi, Frankolovem, Črešnjici, Bistrici ob Sotli, Radečah, v občini Zagorje, Sodražici, v občinah Črnomelj, Postojna in Pivka, v Idriji, Vrtovinu, Piranu, Izoli, Kranju, v občini Bohinj, v Žirovnici, Škofji Loki, pri Sv. Lenartu v Beneški Sloveniji in v občini Devin – Nabrežina.

Publikacijo zaključuje objava intervjuja z arhitektko Zdenko Goriup, dolgoletno sodelavko Ljubljanskega urbanističnega zavoda in Urbanističnega inštituta Slovenije, avtorico edine razstave o pokopališčih v Sloveniji. Iz pogovora razberemo nikakor ne ugodno sliko stanja okrog 1200 pokopališč v Sloveniji, ki imajo po njenih besedah pomembno kulturnozgodovinsko, krajinskooblikovano in arhitekturno razsežnost.

Zbornik prispevkov Tihi pomniki minljivega časa je nedvomno dragocen, koristen in zelo dobrodošel prikaz vprašanj, ki so bila v slovenskem prostoru doslej precej zanemarjena. Predvsem pokopališča, nagrobniki, nagrobni napisi so zelo dragoceni viri za vrsto raziskav, tako etnoloških, umetnostnozgodovinskih, kulturnozgodovinskih, biografskih, narodnostno-etničnih (zamejstvo, izseljenstvo) in še kakšnih. Kljub v celoti zelo ugodnemu vtisu pa velja opozoriti na določeno oblikovno in kvalitetno neuravnovešenost prispevkov o posameznih pokopališčih kot tudi na včasih precej neroden geografski vrstni red njihovega podajanja. Pri precejšnjem številu sicer zelo kvalitetnih prispevkov žal pogrešamo tudi opombe in navedbo literature. Upajmo, da bodo napake in nelogičnosti odpravljene v napovedanem drugem delu publikacije.

Andrej Vovko

MARIJA STANONIK, Slovenijo je Bog nazadnje ustvaril, Vilenica slovenica 99, Ljubljana, Društvo slovenskih pisateljev, 1999, 223 strani

Knjiga z izborom štiriindvajsetih povedk in tridesetih pravljic ni obsežna, vendar ji uspe na zgoščen način predstaviti motivno pestrost posameznih pripovednih žanrov slovenske slovstvene folklorne. Besedila zastopajo vse pomembnejše zbiralce tovrstnega gradiva in pokrivajo večino slovenskega ozemlja.

V uvodnem eseu avtorica predstavi nekatera dejstva, ki se nanašajo na problem slovstvene folklorne. Med drugim prepričljivo zavrne negativne stereotipne predsodke, ki se nanašajo na slovstveno folkloro (češ, da je to nekaj zastarelega in preživelega v razmerju do znanosti in umetnosti, negativno pojmovanje tradicije ...) in dokaže paradoksalnost le-teh; predstavi slovensko